

anmeldelse



Professor Arne Noe-Nygaard har tilbragt et langt professionelt liv med vulkaner og vulkanske bjergarter, og har nu skrevet en bog om vulkaner - en værdig afløser til Ussing's mere end 70 år gamle bog om vulkaner og jordskælv. Forfatteren har nok sigtet på ungdommen; men bogen må have umiddelbar interesse for alle, som holder af geologi.

Vulkaner er flere ting - dels markante landskabsformer og dels de bjergarter, som skaber selve vulkanbygningen. Bjergarterne er udtryksformer for den kemiske sammensætning af den oprindelige smeltetasse - magmaet, og denne sammensætning indvirker i høj grad på udbrudsformerne og de resulterende vulkanbygninger. Det er derfor naturligt at bringe et kapitel om magmaet og de mineraler, der ved størkning danner de vulkanske bjergarter. Forskellige magmatyper omtales med hensyn til kemi, mineraler, temperatur og flydeegenskaber. Dermed er forudsætningerne givet for en gennemgang af de vulkanske udbrudsprodukter: gasser, aske, bomber og lava - og her som overalt i bogen tages egnede eksempler frem fra alle egnene af Jorden. Endelig beskrives de forskellige vulkantyper samt havbundens vulkanisme. Se iøvrigt Lundegårdh's artikel i dette nummer.

Det sidste egentlige kapitel på godt 50 sider rummer beretninger om berygtede udbrud i nyeste tid - eksempler: Island 1783, Kilauea på Hawaii 1789, Surtsey 1960'erne, Somma-Vesuv 1079, Krakatoa 1883 og Mt. Pelee 1902. Det må friste enhver læser at begynde med at smuglæse dette kapitel, hvor de enkelte udbrud er journalistisk dækket fra minut til minut, fra dag til dag.

Sammenfattende vil anmelderen fremhæve, at det er dejligt at se en gennemillustreret bog, der er "født" i Danmark, og som ikke bare er en oversat staffage udenom farvebilleder med stor international spredning. Her ses i stedet hidtil publicerede farvefotos, hvoraf mange er taget af forfatteren.

Det må være fremgået, at anmelderen er glad for bogen. Jeg savner et par udvalgte litteraturhenvisninger (gerne udenlandske) efter de enkelte kapitler. Endelig kunne man have ønsket sig en omtale af de vulkanske manifestationer gennem Danmarks geologiske udviklingshistorie. De mange dybe borer i den danske undergrund har afsløret vulkanisme til forskellig tid; men i bogen er kun de ældre Tertiære vulkanske askelag i Limfjordsområdet strejft.

For den lærer som vil overveje at bruge bogen til undervisning skal anføres, at den har et lixtal på 51.

Valdemar Poulsen

Arne Noe-Nygaard: Vulkaner. 168 sider. Gyldendal. Pris 110 kr.